

מסים

מס העובונות הגדול והולך מונע בעד דור אחד להעביר את פרי עמלו לדור שבא אחריו. כך הושמט הבסיס מתחת למאמץ הרצוף והממושך. בתנאים אלה, שום תרבות אינה יכולה להתקיים זמן רב.

הנה, על כן, השלבים: כאשר המיסוי בימיו של שלום עובר על 10% של ההכנסה הלאומית, מתחיל ההון לברוח. כאשר נמנעת הברירה, יכול המס לעלות ל-20%, מול התנגדות גוברת והולכת, הלוכת צורה של השתמטות קיצונית. מעל ל-20%, מכניס המס באופן פרופורציונלי פחות. מעל ל-25% אינפלציה חמורה, המורידה גם את ערך המס שנגבה. מעל ל-30%, בולטת ירידת ההשקפה של המדינה בעולם, אשר המומחים גילה עוד קודם לכן. ב-35% יש ירידה בולטת של החופש והיציבות. ב-36% בא האסון, המוחלט והסופי — אך לא תמיד מיד.

המיסוי מעל לגבול זה אפשרי ומניח בי עיתות מלחמה, אך הוא קטלני בימי שלום. לרוב המדינות, 36% הם פי התהום.

בישראל הגיעו המסים בשנה השוטפת ל-27% מן ההכנסה הלאומית. בשנה הבאה יעלה האחוז. לפי הניתוח של פאריקסון, מתקרבת המדינה לעברייפּיפּחת.

★ ★ ★

כ אשר ההשתמטות מתשלום המס היא הרבה יותר זולה מתשלום המס עצמו, ברור שגם אנשים הגונים נוטים ל"השתמט". זה המצב כיום בכל העולם המערבי, וגם בישראל.

יש דרכים רבות להשתמטות. רוב הדרכים סודיות, כי מי שמגלה חור בחוק, בעדו הוא יכול לעבור בקאד'זאק שלו, לא יגלה זאת לשכנו. אולם הדרך העיקרית היא לנהל את העסקים כך שלא תהיה כמעט הכנסה, אלא רק גידול הרכוש. כי משהכנסה חל רק על ההכנסה, ורק מס העובונות חל על הרכוש. לכן יש תודל האורח שלא להיות בעל הכנסה (אלא רק בעל רכוש) כשהוא חי, ולא להיות בעל רכוש (אלא רק בעל הכנסה) כשהוא מת. ואילו גובהה כרואה את הכל להיפך: כל עוד חי קרבנו יש לו הכנסות, וכשהוא מת יש לו רק רכוש.

אפשר להשתמט ממס העובונות על ידי העברת כל הרכוש ליורשים לפני המוות. אפשר להשתמט ממס ההכנסה על ידי ספרות במניות בבורסה. מי שאינו מסוגל לכך, מוטב שימצא דרך לרשום את ההכנסות שלו בחשבון ההוצאות. למשל: את מכונת הפאר שלו עליו לרשום כמשאית, את אשתו כמכונת פרטי, את בתו ככתבנית, את טיוליו הפרטיים כנסיעות עסקיות, ואת ארוחותיו הדשנות כהוצאות לאירוח לקוחות. בצורה זו יכולה הכנסה שמנה להיעלם כרוח רפאים, מבלי להשאיר אחריה עקבות.

כאשר האדם מתרגל להשתמט ממסים, כאשר הוא מתחיל לראות את השוטר כסכנה פוטנציאלית, הוא מתחיל לבזוז גם לחוקים אחרים. האורח ההגון הופך לפושע. התנגדותו לתשלום המס גוברת ככל שהוא משוכנע יותר שכספו מבוזבז לריק.

הדבר לא היה תמיד כך. שליטים קודמים לא ביזבוזו כסף במובן המודרני. ארמונות, גני שעשועים, אדמות יקרות, רקניות, פלגשים, מזון מיוחד ויינות נדירים, לא היו בגדר ביזבוז. להיפך, איהשימוש בהם היה ביזבוז. הנתינים לפחות נהנו מסיפורי המתורות. המלכים יכלו לחסוך במלבושי הרקניות — ואכן, רבים עשו זאת — אבל הדבר לא מצא חן בעיני נתיניהם.

הביזבוז המודרני שונה לגמרי. כמויות גדולות והולכות של כסף מוצאות על ידי הממשלה על דברים שכל איש מבין בחוסר-תועלתם. בובונות זו היא גרם חשוב במצב. יכול אדם לשלם מס כבד שבביל דברים שכולנו מסכימים שהם חיוניים. דבר אחר לגמרי הוא לשלם מס בשביל דברים חסרי-תועלת, מוזיקים ואבסורדיים.

ממשלה זולה תעשה יותר

ס ניגורי המסים הגבוהים יוצאים בדרך כלל מן ההנחה, כי ככל שגוברות הוצאות הממשלה, כך גוברת התועלת שהיא מביאה לאזרחיה — אם על ידי הגברת הבטחון, אם על ידי מתן סעד לנצרכים, ואם על ידי ייזום מפעלי פיתוח.

אין דבר הרחוק יותר מן המציאות. כלל שגדל התקציב הממשלתי, כן גוברת הבובונות הביורוקרטית. הפועת גם בבטחון, גם בסעד וגם בפיתוח. המדינה המוציאה את הכסף הרב ביותר על בטחון אינה לרוב בעלת הצבא הטוב והגדול ביותר.

בשום שטח אין הבובונות מטבעו גדול יותר מאשר בשטח הצבאי. טיפס הצונח במסו-סילון אינו חושב על מחיר המס, ומלח הירדה טורפדו אינו חושב על הכסף המושקע בו. שונות התקציבים הבטחוניים של המדינות, ערב שתי מלחמות העולם, מוכיחה כי בשני המקרים הוציאה בריטניה הרבה יותר כסף מאשר גרמניה, באופן יחסי למספר הדיביות — ובשני המקרים היה הצבא הגרמני יעיל יותר.

בשנים האחרונות, בהן איבדה ארצות-הברית את עליונותה בכלי-נשק, היא הוציאה חלק גדול מהכנסתה הלאומית על תקציב-הבטחון. מאות מיליוני דולארים הוצאו בכל שנה על תוכניות-ייצור של טילים אשר ייצורם הופסק באמצע, אחרי שנתברר שאין להם שחר.

בעוד שמנגנוני משרדי-הבטחון בבריטניה ובארצות-הברית גדלו במאה הנוכחית בצורה פנטסטית, התנגדו אותם המנגנונים לכל ההמצאות החדשות שיכלו לתת להם עליונות על האויב. הם גרמו רק להארכת הדרך ולריבוי המכשולים שכל המצאה חדשה צריכה לעבור, עד הגיעה לידי תחילת הקרבי הזקוק לה. הרובה האוטומטי הונהג בצבא מכסיקו לפני ארבעים שנה, בארצות-הברית לפני עשרים שנה, ובאנגליה לפני שנה אחת בלבד. נשק אנטי-טנק, מקלעים קלים, תותחים משוכללים וטנקים חדשים הונהגו באחרון של שנים בגלל הדרך הביורוקרטית הארוכה וגישתם החבלנית של הפקידים. לפיכך אין כל קשר בין גודל תקציב-הבטחון לבין כושר-הבטחון של מדינה מסוימת. השאלה אינה: כמה כסף הוצא על בטחון? אלא: איזה חלק של כסף הוקדש באמת לשיפור הבטחון, ובאילו יעילות.

הוא הדין ביחס למחקר. אין קשר בין טיב המחקר לבין גודל הסכומים אשר המדינה מקדישה למטרה זו. כי מנגנוני-המחקר הממלכתיים נוטים תמיד להפריע למדענים. תחת להניח להם להמציא בשקט את המצאותיהם, מנסים הפוליטיקאים להכתיב לחוקרים יעדים קבועים מראש. מאחר שהפוליטיקאים אינם יודעים מאומה על המדע, מצמצם פיקוח זה את תחום המחקר ומחבל במחקר היסודי, שישא פירות רק מחר. זה, אגב, גם המצב במדינת ישראל.

עד כמה אין קשר בין תקציב-הפיתוח לבין הפיתוח הממשי, בולט במיוחד בישראל.

דרך המסים: ההוצאות הממשלתיות מתרוממות תמיד לגובה הכנסות המסים

מפעל סדום, בו בוזבוז עשרות מיליוני ל"י בגלל ניהול ממשלתי קלוקל, הוא דוגמה חותכת. דוגמה שניה: רכישת הבריטניות של אר"ע.

צורה אחרת של ביזבוז ממשלתי בעולם, ובמיוחד בישראל, הוא שגנון-הפרסום של פקידים הממשלה. פקידים רבים יוצאים לדרך חייהם כשהם חולמים על עתיד של סופר, משורר או מחזאי. רק בלידת-ברירה הם הופכים ביורוקראטים. הם מוכנים תמיד לשפוך דיו על חשבון הציבור. זרם אדיר של פרסומים ממשלתיים יוצא ממכשיר-הדפוס. איזה מספק יכול לעמוד מול הפיתוי להוציא בטאון לידתו? איזה ראש-מחלקה לא ירגיש רטט בלבו למראה העלון של המחלקה? איזה פוליטיקאי לא יתמוגג מאושר בראותו את תמונתו מפארת את שערו של עתון המופיע על חשבון משלס-המסים?

לממשלה יש, כמובן, מבקרים המפקחים על ההוצאות. הם בודקים את חשבון הבולים. הם עוברים על חשבונות האש"ל. יש גם מבקר המדינה המעיר על אי-סדרים. אבל מבקר המדינה אינו מביע דעתו אם בכלל יש צורך במשרד ממשלתי מסוים.

בכל ממשלה ישנן מחלקות שמטרתן נעלמה מזמן — אם בכלל היתה להן אי-פעם מטרה. בישראל קיימים עשרות מוסדות שהוקמו בשלבים שונים של המפעל הציוני, לפני קום המדינה, והממשיכים להתקיים, להתרחב ולהתנפח אף שמוזן נעלמו הנסיבות שהולידו אותם. מחלקת-עליה יכולה להתקיים בלי עליה, קרן-קיימת יכולה לשגשג כשאין קרקע לגאול, מחלקה כלכלית יכולה לספק די חומר להעסקת שלושה דוברים רשמיים, אחרי שכל סמכויותיה הועברו מזמן למחלקה אחרת. כשהתפקיד נעלם, מוצא המנגנון בנקל תפקיד אחר, שאיש לא חלם עליו קודם. הפקידים מעסיקים את עצמם, מתרבים, נוסעים לחוץ-לארץ, מפרסמים בטאון ומקיימים מסבות-עיתונאים. הציבור משלם.

★ ★ ★

ה עבודה מתרחבת כדי למלא את הזמן העומד לרשותה. פקידים מתרבים. הוצאות הממשלה עולות לגובה הכנסות הממשלה, ומעבר לזה. התוצאה היא שהממשלה מפקיעה חלק גדול והולך של ההכנסה הלאומית. היא סופגת יותר ויותר מן המרץ, היוזמה, הכשרון וההכנסות של הציבור. ואילו עומס המסים מגרש מן הארץ את כל האמצעים שהממשלה אינה סופגת בעצמה.

למראה המספרים הפנטסטיים של ההכנסות הממשלתיות, והמספרים הפנטסטיים של הביזבוז, מתחיל משלס-המסים הממומר לראות בכל מס שור. כאן הוא טועה, כי המסים דרושים לחברה התרבותית. הממשלה צריכה להוציא כסף על כמה מטרות דרושות, ואפילו נאצלות. על האורח להשתתף בבטחון המדינה, בקיום החוק והסדר. רק חסרי-האזרחות יודעים מה רב ערכם של מדינה, דגל, גאווה לאומית. מדינה שאינה גובה מסים, אין לה כוח. כשהיא דורשת מעט, יש לה רק מעט לתת.

הערכת הגובה הנכון של המסים היא ענין יחסי. צריך להיות שביל-זהב בין הנקודה בה אין האורח נותן כלום, לבין הנקודה בה לוקחת הממשלה את הכל. אין טעם לדבר על הנקודה הראשונה — כי הנטיה בימינו היא תמיד בכיוון ההפוך. לכן יש להשקיע את כל המרץ בקביעת הנקודה בה חייב המיסוי להיפסק.

אין אפשר לקבוע נקודה זו? סימני-הסכנה מופיעים בסדר הבא: ראשית, מסתבר כי הממשלה סופגת חלק גדול מדי של הכשרון והמרץ של הציבור, דבר הגורם לירידה ביוזמה הפרט ולעליה באדישותו. שנית, יש ירידה בחוש הבעלות, ומקומו נתפס על ידי הקנאה. שלישית, יש ירידה של חופש, ובמקומו באה רוח התלות. רביעית, יש ירידה בהרגשה שיש חוכן לחיים, ובמקומה באה רוח מרדנות — בעיקר בקרב הנוער, בו מתרבים הגברכים והעבריינים הצעירים. כל זה מסתכם בירידה האינדיווידואלית והאחריות של הפרט.

כמה אם כן, צריכה הממשלה לגבות בימי השלום, הגבול צריך להיות 20% מן ההכנסה הלאומית — 7% פחות מן הגובה הנוכחי של המסים בישראל. אפשר להעלות שיעור זה בעת מלחמה ממשית, בתנאי שהמס ירד מיד בתום הלחימה.

יתנגדו לכך אותם החוששים כי הדבר יגרם להקטנת השרותים הסוציאליים של המדינה. האם ממשלה זולה יותר תהיה גרועה יותר? התשובה היא: להיפך, ממשלה זולה יותר תהיה גם טובה יותר. האמצעים הבלתי-מוגבלים העומדים לרשות הממשלה רק סותמים את צינורות המימל בפקידים ובניירות מיותרים. המסים הגבוהים מביאים רק לידי עיכוב ביורוקרטי.

כאשר ייקבע מה החלק מן ההכנסה הלאומית שמותר לממשלה לקחתו, וכאשר ייקבע כמה מותר לכל משרד ממשלתי להוציא, תינתן ההרצאה הדרושה לחסכון. כאשר כל גרעון יביא בעקבותיו פיטורים אוטומטיים, יסתבר שאפשר לעשות יותר דברים ובהרבה פחות כסף.

הנה כי כן, זה פרי הנסיון: קבעו גבול מוחלט להכנסות הממשלה, והניחו להוצאות להסתדר בתחום זה.